

Борислав ПЕТРАНОВ

*Спеціально для "Просценіуму"
за сприяння Ольги Сороки*

"ЩО РОБИТИ?" – КІНЕЦЬ УТОПІЇ

Драматичний театр ім. Івана Рильського (м. Плевен) є одним із небагатьох театрів (щоб не сказати єдиним), який зумів виплекати молодого і провокаційного режисера.

Режисер Боян Іванов зазвичай провокує і дивує свого глядача. Уже сам вибір роману "Що робити?" М. Чернишевського як основи нової вистави викликав суперечливі думки. Для молодого режисера текст, як правило, є поштовхом для "варіацій на тему".

У спектаклі Б. Іванов продовжує започатковане в попередній постановці "Чайки" дослідження людського "невідання" – що робити зі своїм життям.

Боян Іванов зумів утвердити власний стиль у режисурі. Ще в першій своїй роботі "Уста повні птахів" він спробував застосувати "принцип кіно", продовжив пошуки в колажі за п'єсами Івана Радоева "4. По вертикалі: кохання" і утвердив застосований принцип як форму в "Чайці" А. Чехова. Режисер розтинає дію на шматки, полишаючи глядачеві можливість з'єднати розмаїті клапти життя, самостійно надати оповіді певного змісту. Це захоплює публіку і робить спектакль видовищем.

У виставі "Що робити?" режисер доводить, що "епічний театр" ще не викинуто на задвірки театральної історії, він живе, провокує і викликає зацікавлення.

Основна постать епічного театру – оповідач – у цьому випадку письменник – Ч. (Пламен Димитров). Йому відомо, що ховається за соціальним фасадом конкретних епізодів і ходом подій, про які розповідає. Місце подій різко переміщується в просторі й часі. Режисер Боян Іванов не сприймає час у спектаклі "Що робити?" як незаперечну даність, а витримує оповідь у часі, пронизаному передчуттям лиха. Робота з акторами для нього – чи не хірургічна дисекція партитури дій кожного героя.

Актриса Ніна Стоїцова (Віра Павлівна), віртуозно володіючи своїм тілом, зуміла не тільки створити пластичний образ, а й закарбувати в пам'яті глядачів завдяки певним жестам, що допомагають зрозуміти психологічний стан героїні. ТанDEM режисера і актриси доводить, що вони розмовляють однією мовою. Після ролі Ніни Зарічної Віра Павлівна сприймається як продовження образів людей, у яких погляди на світ і реальне життя ніколи не збігаються. Холодній, позірно раціональній Вірі Павлівні, яка живе за власними самодостатніми правилами, протиставляється емоційний і готовий на все задля кохання Лопухов (Пенко Господинов). Актор має чималий досвід роботи з різними режисерами.

Досконало володіючи своїм тілом і мімікою, він надав своєму героєві повнокровності і характерності. Крізь маску нещасливого часом проглядає і коханець, готовий вдавати клоуна, і людина, що не розуміє правил поведінки, які йому диктують. Гра обох акторів містить і коментар до характеру їхніх героїв. Завдяки "ефекту відчуження" вони не ототожнюють себе зі своїми персонажами і недвозначно підкидають публіці своє ставлення до подій на сцені.

Особливо варто зупинитися на грі Гергани Бирдарової (Марія Олексіївна) як актриси психологічного театру. Співпраця з представником "розгніваної молоді" Бояном Івановим, гадаю, була для неї своєрідним викликом. Ще в "Чайці" в ролі Аркадіної Г. Бирдарова зуміла – звичайно, не без допомоги режисера – поєднати "старі" театральні форми з "новими", водночас неухильно дотримуючись партитури Б. Іванова. Цим вона урізноманітнила образ і не піддалася спокусі зробити з нього плакат. У ролі ж Марії Олексіївни актриса продовжила свої пошуки в цьому напрямі.

Запам'ятовуються й масові сцени у спектаклі. Режисерові досить невеликого числа акторів, щоб дати глядачеві відчуття присутності юрби. Під час перегляду сцен в кравецьких майстернях Віри Павлівни у свідомості виринає вислів Умберто Еко з есею "Існування як нескінченний карнавал" – "карнавалізація праці". Три швачки – Марієта Калинова, Ніна Ілієва і Бояна Минковська – це безпомічні тваринки в руках "дресирувальниці" Віри Павлівни, що з вірою і наївністю блазня перетворює мить роботи із звичайними кравецькими інструментами на мить гри.

Сценографія Івана Ставрева цілком відповідає пошукам режисера. Надзвичайно функціональні костюми, автором яких є теж художник Іван Ставрев, підкреслюють глядачеві характер персонажів.

Музичне оформлення ненав'язливе, воно радше створює середовище, аніж ілюструє події на сцені.

Якщо М. Чернишевський своїм романом "Що робити?" започаткував утопії про світле майбутнє, то режисер на початку XXI ст. своїм спектаклем "Що робити?" сповіщає про кінець утопії. Мабуть, ніхто з нас не відає, що робити з собою, своїми мріями і бажаннями. Тому питання "Що робити?" стоїть перед кожним.

Переклала з болгарської Ольга Албул